

[Per Federspiel.]

for den videste europæiske integration, nemlig NATO-rådet. Det skulle være temmelig indlysende, at den sidste tids begivenheder må have bragt NATOs forskellige instanser til den yderste grad af agtpågivenhed, selv om denne er udfoldet med en til situationen afpasset forsigtighed, som sikkert har været rigtig. Men vil det ikke være både naturligt og selvfølgelig, om den danske regering, eventuelt i samarbejde med de NATO-partnere, som vi normalt rådslår med, inden for NATO ved dets næste samling rejste spørgsmålet om et fornyet fremstød for den europæiske integration, herunder også den økonomiske, d. v. s. markedsudviklingen, ud fra ganske den samme betragtning, som at den strategiske planlægning er uadskillelig fra logistikken? Jeg skal ikke spørge om resultaterne af et sådant forsøg, men i den desperate situation, som vi befinder os i, hvor alle er parat til at tale om Europas forening, men ingen vil gøre noget for det, er et sådant forsøg dog umagen værd. Jeg tror, det vil virke overbevisende, hvis man her gør gældende, at NATO måske er eller i den aktuelle situation har været det af det europæiske samarbejdes organer, som har været mest i risiko, og som derfor naturligt må medvirke til en udbygning af vor sikkerhed også på andre områder end de rent militære.

Erik Kragh: Der er næppe tvivl om, at de fem Warszawapagtlandes overfald på Czekoslovakiet ikke alene udløste harme og forbitrelse, men også forbavselse. Men spørgsmålet er, om der havde været grund til denne forbavselse. Derfor vil jeg gerne indledningsvis ganske kort søge at analysere de motiver, der kan have ligget bag sovjetledernes beslutning, ikke alene fordi det har historisk interesse, men nok så meget fordi de motiver, der har ligget bag sovjetledernes beslutning, jo har betydning for de perspektiver, vi må tænke os i de kommende år, indtil vi kan få en realistisk afspænding — og en sådan realistisk afspænding kan man efter min mening først få, når udviklingen inden for østblokken begynder at gøre det muligt.

Der har sikkert været tre hovedmotiver for sovjetlederne til at gribe ind i Czekoslo-

vakiet. Det første og måske det mest afgørende har været det politisk-psykologiske; det har været frygten for, at hvis liberaliseringen i Czekoslovakiet, som jo gik ud på ophævelse af censur, genindførelse af flere politiske partier osv., havde fået lov at fortsætte, ja, så var gnisten sprunget over ikke alene til Ulbricht med hans forhadte regime i Østtyskland, men også til Gomulka og til Sovjetunionen selv, hvor der også er modstand imod regimet. Det var alt dette, man ikke kunne risikere. Det ville være blevet begyndelsen til slutningen på det russiske imperium i Østeuropa.

Den anden grund har sikkert været økonomisk, idet Czekoslovakiet nok inden længe ville have knyttet betydelige økonomiske forbindelser med Vesteuropa, med vesten, måske havde fået lån fra vest — med andre ord ville denne, måske den mest industrialiserede satellitstat kunne have svækket det kommunistiske, lukkede økonomiske system.

Endelig for det tredje har der været et sikkerhedsmæssigt problem; for nok erklærede de czechoslovakiske ledere, at de ikke agtede at forlade Warszawapagten, men sovjetlederne måtte være ængstelige for, om dette i længden ville holde stik med erfaringerne fra Rumænien for øje, og Czekoslovakiet har for Warszawapagten en afgørende strategisk betydning for hele Warszawapagtens sikkerhedssystem. Jeg tror, det var Bismarck, der i sin tid udtalte, at den, der behersker Bøhmen, behersker Centraleuropa; Bøhmen skyder sig som en kile ind i Centraleuropa. Derfor har det tredje motiv været, at man ikke turde risikere en sikkerhedspolitisk svækkelse.

Af disse grunde stod sovjetlederne over for den vanskeligste beslutning, de måske har stået over for siden krigen, endnu vanskeligere end i 1956. De stod nemlig over for på den ene side at lade udviklingen gå sin gang i Czekoslovakiet med risikoen og næsten sikkerheden for, at dette ville være begyndelsen til enden på de russiske magtpositioner i Centraleuropa, og på den anden side at måtte gribe ind militært og hermed forskertse hele den afspændingsstemning, der havde bredt sig i Vesteuropa, og som havde givet Sovjetunionen gode kort på hånden med hensyn til at svække de vestlige stater. Når Sovjetunionen traf den